

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

VI. Letnik.

V Ljubljani 15. marca 1905.

Št. 3.

Pedagoško - katehetski tečaj.

II.

Dunajski tečaj je zaključen. Za nami so lepi dnevi katehetskega shoda, ki je prvič združil veroučitelje z juga in severa, Nemce in Slovane, k skupnemu delovanju. Z navdušenjem za vse, kar smo videli in slišali, smo se razšli in le ena želja nas je vse navdajala, da se ob letu zopet snidemo. Našteli so nad 500 udeležencev. Izmed Slovanov so bili zastopani Čehi, Poljaki, Hrvatje in Slovenci. Celo dva pravoslavna duhovnika sta se vdeleževala tečaja. A tudi svetno učiteljstvo — zlasti dunajsko — je marljivo prihajalo k predavanjem.

To je bilo novih vtisov tiste dni! Duh je komaj obvladoval vse, kar je sprejemal in skoraj se je zdelo, da se mu preveč lepega in dobrega nudi naenkrat. Šele zdaj, ko se spominja nazaj na pretekle dni, more pregledati in urediti obilico novih idej, nazorov in nagibov, ki mu je došla.

Le nekaj glavnih vtisov naj tu zabilježim.

Menda je večina udeležencev katehetskega shoda šla s tem prepričanjem domov, da verouk ni lahka in preprosta stvar in da sme najmanj pri tem važnem predmetu vladati obrabljena šablona ali vnemarna površnost. „Verouk naj je duša vsega pouka in njega vrhunec“ je rekel dr. Willmann. Prav zato pa stavi velikanske zahteve na kateheta. In če kje, smo se posebno na Dunaju prepričali o veliki odgovornosti ki jo nosimo, in težkih dolžnostih, ki jih imamo vršiti.

Prvi teden, ki je veljal katehetom srednjih šol, je stala v ospredju zlasti zahteva po koncentraciji verskega pouka. Večina predavanj je označevala centralno stališče verouka v krogu svetnih predmetov in vsi govorniki so povdarjali, da naj katehet pogosto porablja rezultate svetnih znanosti v potrditev in pojasnjevanje verskih resnic. Humanistične stroke, fizika, naravoslovje in arheologija mu nudijo tu obilo gradiva. Vprav sijajno je bilo v tej vrsti predavanje dr. Kikha o razmerju grških in latinskih klasikov do krščanstva.

Drugi teden je splavalo na površje vprašanje o analitični in sintetični metodi. Zopet se je bil stari boj, katera metoda naj obvelja. A to je bilo že izprevideti, da naša takozvana „analiza“ (novejši, n. pr. dr. Willmann jo nasprotno imenujejo sintezo) izgublja vedno več tal. Vedno bolj se vtrjuje prepričanje, da se z abstraktno definicijo kot temeljem katehetične razlage pri otrocih ne da kaj prida doseči. Abstraktni pojmi se dajo šele iz mnogih izgledov in primer izluščiti. Zato je pa monakovska „psihološka metoda“ kakor že preje v Solnogradu, tako tudi zdaj na Dunaju slavila zmagoslavje. Prepričan sem, da si bode kmalu pridobila splošno priznanje.

To so bile nekatere glavne točke. In okoli njih so se osredotočile vse druge razprave. A poročilo bi postalo preobsežno, če bi se hotel spuščati v posameznosti. Zato nekaj beljezk v kronološkem redu.

Drugi dan je tečaju predsedoval prof. dr. Schranzhofer.*) Predaval je profesor dr. Krauss o koncentraciji verouka. Posebno je poudarjal, da je mladinskemu idealizmu najprimernejša oseba Jezusova. V višjih razredih srednjih šol se mora verouk obravnavati vednostno. Govornik je za to, da se pridrži cerkvena zgodovina za osmi razred. Toda obravnavati se mora apologetično. Ker pa primanjkuje časa, naj bi se izpustilo vse, kar je manj važno. Različne krive vere bi se najložje pojasnile pri dogmatiki. Toplo priporoča govornik, naj bi se na vseh srednjih šolah bralo sv. pismo. Za slednje so se izrazili tudi vsi, ki so se udeležili živahne razprave po govoru. — Popoldne 14. febr. je v duhovitem govoru dr. Kikha razpravljal o razmerju humanističnih predmetov do verouka. Govornik je pokazal, kako so najboljši in najplemenitejši pogani slutili resnico. Krasno uporabi lahko veroučitelj pri svojem predmetu dela poganskih klasikov. Učeni starček je obljubil, da bo dal svoje predavanje natisniti. — Zvečer istega dne je govoril v slavnostni dvorani akademične gimnazije vseučilišni prof. dr. Seydl. Pokazal je, kako prazna je morala brez vere. Temeljito je razpravljal o narodni vzgoji. Napake, ki imajo svoj temelj v ljudskih posebnostih, je treba pobijati po načelu: „Meri narodnost z vatlom krščanstva.“ Vzgojevati pa se mora vedno primerno narodovemu značaju.

Tretji dan (15. febr.) je bil namenjen nazornemu pouku. V prvem govoru je prof. Neveril teoretično in praktično pokazal, kako dobro služi pri pouku skioptikon. Abstraktni pouk je imenoval govornik pedagoško gorostasnost. Pri tem predavanju sta bila dva zastopnika naučnega ministerstva. V drugem

*) Posnetek predavanj prvega dne smo že priobčili. Glej „Slov. Učitelj“ št. 2, str. 38.

govoru je podal vseučilišni prof. dr. S w o b o d a nekaj metodičnih migljajev za nazorni pouk, katerega je poznal že stari in srednji vek. O tem nam govori umetnost v katakombah, svete podobe in takozvana „Biblia pauperum“. Prvi predmet nazornega pouka so stvari same na sebi. Veroučitelj naj pelje učence v cerkev; naj jim pokaže tam stvari, ki se rabijo pri sv. obredih, in naj opozarja posebno na umetnine. Drugi pripomoček nazornega pouka s o p o d o b e. Veroučitelj naj tudi po kredit večkrat seže. — Popoldne 15. febr. se je približno 150 udeležencev tečaja s posebnim vlakom odpeljalo v Kalksburg, kjer je bil praktični nastop v V. gimn. razredu. P. Ludewig je nato govoril o metodi katehitičnega pouka. Povdarjal je tudi, naj bi se v IV. gimn. razredu zgodbam pridedal še kratek pregled cerkvene zgodovine.

16. febr. je govoril ravnatelj Giese o verouku na obrtnih in strokovnih šolah. Glede učne stvarine na teh šolah ni treba mnogo pridevati, učenci naj se vglobé v to, kar so se že učili. Predaval pa naj bi se katekizem v zvezi z zgodovino in razlago cerkvenega leta. Drugo predavanje je počastila nadvojvodinja Marija Valerija. Navzoč je bil tudi škof dr. Marschall. Mlad učenjak, dr. Obermaier, ki nadaljuje svoje studije v Parizu, je predaval o rezultatih, ki jih je imelo do sedaj raziskavanje prazgodovine. Noben gotov rezultat ne nasprotuje veri. — Popoldne je dr. Hlavati, profesor v Terezijanišču, pokazal, kako tudi fizika lahko pomaga veroučitelju posebno v dokaz za bivanje božje, za stvarjenje in konec sveta. — Zvečer (16. febr.) je zopet dr. Seydl v krasnem govoru razpravljal o vzgoji v zvezi z življenjem. Času primerna vzgoja se trudi, da se učenec vzgoji ne svetu sovražno, pa tudi ne svetu prijazno, marveč vzvišeno nad svet. Vzgojitelj naj pomaga Piju X.: „Prenoviti vse v Kristusu.“

Prvo predavanje 17. febr. je imel p. Legeer: Veroučitelj kot dušni pastir. Kardinal Neumann je imenoval katehitični pouk važnejši kot misijonsko delovanje med pogani. Prva dolžnost veroučitelja je dušno pastirstvo. Pomankljivost učnih knjig naj nadomesti občevanje z mladino. Govornik je tudi pokazal, da Marijine družbe ne nasprotujejo šolskim zakonom. Pri drugem predavanju je bila zopet nadvojvodinja Marija Valerija. Dr. Obermaier je nadaljeval svoje predavanje o prazgodovinskih studijah. Prof. Neveril pa je s skioptikonom pokazal več podob iz zgodeb sv. pisma. Popoldne je bila hospitacija na vadnici c. kr. pripravnice, kjer je poučeval prof. Pascher. Njegova metoda je izvrstna. Poučeval je analitično. Zvečer je bil sestanek pri „Senatorju“, kjer se je čula želja, naj bi se taki tečaji ponavljali vsako leto. Pri predavanju je govoril dr. Hornich o dobrih nazorih, ki jih nahajamo v spisih Pestalozzija, Basedowa, Rousseau-a i. dr.

18. febr. so bila predavanja v dvorani stare mestne hiše. Dr. Döller je govoril o sedanjem stanju biblične vede. Pri pouku o stvarjenju je dobro staviti vprašanje: „Na koliko dni deli sv. pismo stvarjenje in zakaj ravno na šest dni.“ Govoril je dalje o geološki lastnosti mrtvega morja, o znani „Bibel- und Babelfrage“ itd. Slednjič je omenjal še massaiško ljudstvo, ki biva v vzhodni Afriki, je sorodno Izraelcem in ima v svojih pravljičah mnogo sličnosti s sv. pismom. Drugo predavanje je imel dvorni svetnik dr. Willmann. Ta najimenitnejši avstrijski pedagog je govoril o stopnjah šolskega pouka. V prejšnjih časih so

razločevali tri glavne stopnje: jezike, matematiko in modroslovje. Poleg tega je bil verouk, ki je primeren otrokovemu razumu, ki je pa tudi za učenjaka nezčerpen vir modrosti. Verouk na vseh stopnjah daje enotnost šolskemu pouku.

Popoldne je govoril meščanski učitelj Maier o šolskih knjižnicah. Povdarjal je najprvo pomen Krištofa Šmida in Chimanija. Pod Gautsch-em so se pregledale šolske knjižnice, očistile se pa niso do dobra. Karl May-eve knjige niso primerne mladini. Mladinski spisi morajo biti katoliški, npravno čisti, domoljubni in umetniško - estetični. Govornik je k sklepu opozoril na zapisnik mladinskih spisov, katerega bo v kratkem izdala katol. avstrijska učiteljska zveza.

Zvečer se je zbralo mnogobrojno občinstvo v dvorani akademiške gimnazije. Govoril je eden prvih sociologov, dunajski rektor, dvorni svetnik dr. Schindler o „pravici in dolžnosti zasebnega imetja“, katero je dokazal iz sv. pisma, zgodovine in človeške narave. Na zasebnem imetju sloni dolžnost pravičnosti in dolžnost ljubezni. Govornik je pokazal, kako se dá predavanje porabiti v šoli. Povdarjati je treba večkrat dolžnosti, ki izvirajo iz imetja, ker se nasprotniki največkrat sklicujejo na to, da se zasebno imetje zlorablja. Viharno ploskanje je sledilo tem izvajanjem.

V nedeljo 20. februarja zvečer je govoril dr. Willmann o „Temeljih vzgoje“. Vzgoja je delo krščanske ljubezni. Govornik je pokazal dobre in slabe strani Herbartove didaktike in pomen verske vzgoje. Vera je vrhunec vzgoje; vera uči, vzgojuje in daje življenje. Prof. Swoboda je imenoval to predavanje vrhunec tečaja. S tem Willmannovim govorom se je zaključil prvi del pedagoško - katehetskoga tečaja.

V ponedeljek so se pričela predavanja, ki so bila namenjena pred vsem veroučiteljem v nižjih razredih. Duh. svetnik Kundi je razpravljal o predmetu: „Veroučitelj, njegova osebnost in njegove lastnosti.“ Glavna stvar pri verouku je katehetova osebnost. Z globoko vero mora spajati resnično pobožnost brez napačne sladkosti in srčno ljubezen do otrok. Pohvala in graja imate le tedaj kaj uspeha, če prihajate in ljubezni. Veroučitelj mora biti temeljito izobražen v bogoslovju in mora natančno poznati učna načela. Brez metodične izobrazbe je uspešen pouk nemogoč. Prihodnji veroučitelji morajo praktično nastopati pod vodstvom izvrstnega pedagoga. Verouk v šoli je dandanes najvažnejši del duhovskega delovanja, zato je temeljita izobrazba bogoslovcev v tej stroki največjega pomena.

Isto dopoldne je predaval kan. Rupertsberger o naravoslovju in katehezi. Stvarstvo daje katehetu nebrojno dokazov za božje popolnosti. Za razlago stvarjenja priporoča govornik takozvano vizijsko teorijo. Tako ohranimo dejstvo, da je Bog ustvaril svet, in hkrati ne nasprotujemo naravoslovju. V poznejši dobi se nam sedanje nasprotje proti evolucionisti teoriji lahko očita, kot se očita našim prednikom boj proti Kopernikovemu sistemu.

Popoldne je prišel k predavanju tudi kard. Gruscha. Prelat dr. Gustav Müller je govoril o važnem predmetu: „Kako je treba mladino vzgojevati za notranje versko življenje.“ Požrtvovalnost učenčeva naj se posebno goji in večkrat naj se omenjajo nagibi, s katerimi moremo zatreti v sebi zlo. Veselo srce je za vzgojo neobhodno potrebno. Kristus naj bo vzor mladine in pobožnost

do Jezusovega Srca prava mladinska pobožnost. Kardinal dr. Gruscha je posebno povdarjal važnost katehetičnega pouka. Učenci naj bi občevali s svojimi učitelji tudi potem, ko so že izstopili iz šole.

21. febr. je najprvo govoril dr. Dwořak o apologetični smeri v verouku. Župnik Pichler je razpravljal o analitični in sintetični metodi. Na nižji in srednji stopnji je na vsak način bolj priporočljiva analitična metoda (iz konkretnega do abstraktnega), na višji stopnji pa je treba tudi sintetično postopati. Da je ta metoda izvrstna, je govornik praktično pokazal v šoli usmiljenk. Zvečer je ravnatelj dr. Hornich podal pregled moderne pedagogike. Omenjal je tudi zasluge Marije Terezije in njenih svetovalcev za šolo.

22. febr. dopoldne je govoril prof. dr. Seipel o pripravi na šolski pouk. Ostro je grajal one, ki se zanašajo na lastne izkušnje, o raznih strujah na katehetičnem polju pa nimajo pojma. Katehet mora vedno vspodbujati samega sebe s tem, da prebira življenjepise in dela velikih pedagogov. Župnik Pichler povdarja potrebo katehetičnega časopisa za vso Avstrijo. Negotovost je značilna za verouk v Avstriji, celo oficijelni učni načrti si nasprotujejo. Temu nedostatku bi odpomogel novi časopis. Tudi Leonova družba bo dobila nov katehetičen odsek.

V sredo popoldne se je odpeljalo kakih 140 udeležencev v Kierling pri Klosterneuburgu, kjer so obiskali deželni zavod za umobolne. Ravnatelj zavoda dr. Schlöb je govoril iz medicinskega stališča o vzrokih slaboumnosti in je pojasnil svoja izvajanja na nekaterih slaboumnih otrokih.

23. febr. dopoldne je razpravljajl župnik Minnichthaler o važnem vprašanju, kako je mogoče obvarovati mladino nevarnosti za nrvanost. Za mladino, ki zapuša šolo, so neobhodno potrebna mladeniška društva. Ravnatelj Moser je navduševal navzoče učitelje, naj posvetijo vso svojo skrb mladini. — Bavarski prof. dr. Weber je govoril o znani novi „Monakovski metodi“. Župnik Pichler je omenjal kot posebno zaslugo „Monakovske metode“, da začenja vedno z nazornim poukom in se drži formalnih stopenj. To je psihološko in duševnim zmožnostim otrokovim primerno. Monakovska metoda je vendar enkrat premagala katehizmovo stališče, da bi se moralo začeti vedno z definicijo. Treba se je le varovati, da pri tej metodi ne gre vse po istem kopitu. Vsa katehizmova poglavja se ne dajo obravnavati po formalnih stopenjah.

Popoldne je dr. Weber praktično pokazal, kako lepe uspehe se lahko pridobi z monakovsko metodo. Obravnaval je v šoli vprašanje o ljubezni do Boga. Začel je s Tomažem Morom. — Večerno predavanje je imel estetik dr. Kralik. Govoril je o moderni književnosti in krščanstvu. Glede sv. pisma se kažejo v spisih zopet konservativne smeri. Moderna književnost se navdušuje za poganske bogove, toda ne pomisli, da je vse življenje prešinjala vera.

24. febr. je razpravljajl kat. Holzhausen o verskih vajah. K drugemu govoru je prišla tudi nadvojvodinja Marija Valerija. Svetnik Kundi je govoril o tem, kako naj se obravnavajo v šoli zgodbe. Treba je priprave, pripovedovanja, razlage in uporabe. Popoldne je svetnik Kundi razjasnil svoje predavanje v šoli z zgodbo o „Bogatinu in Lazarju“. Tudi pri tem praktičnem nastopu je bila nadvojvodinja. Zvečer je nadaljeval dr. Kralik svojo razpravo o moderni

književnosti. Povdarjal je posebno, da je cerkev v vseh časih gojila narodnost, ne da bi ostale narodnosti zaničevala. K sklepu je pokazal govornik, da naj-novejše leposlovje ni vse nasprotno katol. cerkvi. Katoliki imamo sveto dolžnost, da s pozitivnim delom pripomoremo katoliškemu leposlovju do veljave.

25. febr. je govoril kat. Pichler o učnem načrtu. Vzgoja mora temeljiti na verskih resnicah, katere je zato treba tudi temeljito obravnavati. Učna snov se mora omejiti. Na vseh stopnjah se je treba ozirati na katehizem, na zgodbe in liturgiko. — Zadnji je predaval ravnatelj Perkmann o zavodih, ki naj šoli pomagajo, o sirotišnicah, semeniščih itd. Govornik je pokazal, koliko dobrega storé taki zavodi. — K sklepu je prišel častni predsednik tečaja dr. Marschall, ki je prosil navzoče, naj se ne navdušujejo le za lepa izvajanja, marveč jih izvrše tudi v življenju. Prof. dr. Swoboda je rekel, da tečaja ni treba oficijelno zaključevati, ker se bo sedaj še le prav začel v praktičnem življenju. —n.

Kratka katehetika s praktičnimi pojasnili.

§. 5. *Katekizem in cerkvena zgodovina.*

1. Cerkevna zgodovina je za verouk tako izvrstno metodiško sredstvo, da se nikakor ne sme zanemarjati, in sicer prav iz tistih vzrokov kakor bibliške zgodbe.

a) Cerkevna zgodovina sicer ni v tem smislu cerkvena knjiga, kot je katekizem ali kot so svetopisemske zgodbe, a po vsebini je nekako nadaljevanje sv. pisma nove zaveze. Tam, kjer sv. pismo neha pripovedovati o razvoju božjega kraljestva, tam zastavi cerkvena zgodovina.

Dejanje apostolov in sploh kar je v sv. pismu zgodovinskega po Kristusovem vnebohodu in poslanju sv. Duha, je pravzaprav že del cerkvene zgodovine. Tesna zveza s svetim pismom pa je zlasti v tem, da opisuje in slika razvoj božjega kraljestva na zemlji tako, kot se je vršilo po obljubah Jezusa Kristusa in deloma tudi po napovedbah prerokov stare zaveze. Brez cerkvene zgodovine bi torej ne bile dovolj jasne zgodbe sv. pisma, n. pr. prelepe prilike o božjem kraljestvu idr. Sv. Avguštin zahteva v svojem katehetskem navodilu, da naj se dopoveduje vsa zgodovina sv. vere, od stvarjenja sveta do najnovejših dni. Kar je bilo potrebno za čas sv. Avguština, to je tem potrebnejše za sedanjost.

b) Cerkevna zgodovina je krepka opora pri katekizmovi razlagi. Skoro vse one koristi, ki jih podajajo svetopisemske zgodbe v verouku, se dajo zajemati tudi iz cerkvene zgodovine. Enako služi v pojasnilo resnic, blaženje srca, utrjevanje volje, ter enako poživlja učenje. Neprecenljive koristi je pa zlasti zato, da se otroci zgodaj navadijo čislati in ljubiti svojo mater, sv. cerkev, in se jim vzbujajo sočutje za njene vesele in žalostne dogodke, ko spoznavajo krasne zglede njenih vrlih otrok iz preteklih časov, ko slišijo o njenih slavnih zmagah, ko se prepričujejo, kako Jezus po svoji obljubi sam pomaga voditi Petrov čolnič, da ga ne morejo oškodovati ali celo potopiti sovražni viharji.

Tudi v katehetski metodki se čimdalje bolj prepričujejo merodajni možje, da v vednostnem in vzgojilnem smislu je treba večkrat posegati v cerkveno zgodovino, ker za mnoge resnice ni lahko dobiti v bibličnih zgodbah primerne zglede in se po krajši in lažji poti doseže namen s kakim svetniškim zgledom.

2. Posebna učna knjiga za cerkveno zgodovino je dovoljena samo v meščanski šoli ali višjih razredih istovrstnih ljudskih šol. Toda odlomki iz cerkvene zgodovine se lahko rabijo po vseh razredih, posebno kratko in mikavno opisovanje svetniškega življenja.

Kako blagodejno bi vplivalo na mlada srca, ko bi n. pr. katehet že v prvem razredu izkušal vzbujati stud nad grehom tako-le: Živel je pred 350 leti ljubezniv deček, sin imenitnih staršev, ki so ga zelo radi imeli. Pa je bil tudi vreden, da so ga. Le poslušajte, kako zelo se je bal ta dobri deček vsakega, tudi najmanjšega greha. Res ne vem, ali bi mogel angel, ki bi prišel iz nebes, bolj studiti greh, kot ta blagi otrok. Še takrat, če se je vpričo njega kdo drug kaj pregrešil, n. pr., izrekel kako pregrešno besedo, mu je bilo tako hudo, da je preplašen prebledel in se v omedlevici zgrudil na tla. Oče je prosil ljudi, ki so hodili obiskat to plemenito družino, naj vendar nikar nihče ne izpregovori vpričo dečka nobene napačne besede, „saj se bojim“, je pristavil, „da bi mi še ne umrlo to dobro dete“. Ta angelsko dobri otrok je bil — sv. Stanislav! Ali ga boste posnemali?)

3. Pomniti pa je pri tem predmetu zlasti to-le:

a) Važni zgodovinski dogodki, ki zanimajo že mladino, naj se omejnajo in opisujejo pred onim dnevom, ko se obhaja njih letni spomin v cerkvi ali vsaj v zasebnem življenju.

N. pr. pred praznikom Marijinega imena oproščanje Dunaja; pred najdenjem svetega križa (3. maja) dotična dogodba sv. Helene; pred praznikom Kristusovega vnebohoda zgodovinski postanek prošnih cerkvenih obhodov; pred praznikom brezmadežnega spočetja prikazovanje Matere božje in slavna Marijina božja pot v Lurdu itd. Jako koristno bi bilo o godu posameznega učenca opozarjati na življenje njegovega sv. patrona.

b) S suhoparnim naštevanjem imen, letnic, vrste zgodovinskih dogodkov ali oseb naj se tu ne trati dragi čas, niti v najvišjih razredih, marveč podajajo naj se živo zarisane slike posameznih zgodovinsko znamenitih oseb in dogodkov.

Čas naj se, če treba, naznanja le bolj splošno, recimo: v prvih časih krščanstva, v srednjem veku, v novejšem času; v začetku, sredi ali ob koncu dotičnega stoletja. Za najimenitnejše dogodke je pa vendarle koristno, ako se natančneje zahtevajo letnice: saj več se jih že itak vzajemno zahteva v svetni zgodovini.

Brez prave koristi bi bilo v ljudski šoli po vrsti naštevati n. pr. vladarje, ki so preganjali kristjane, posamezno opisovati vse križarske vojske idr.

c) V prvi vrsti naj se obravnavajo one zgodbe, ki navdušujejo za vero in sv. cerkev; krivoverci in sovražniki sv. cerkve naj se bolj na kratko odpravljajo, razun tam, kjer se je tudi ob nasprotstvu posebno žarno kazala božja pravičnost in pomoč.

Kakor se v družini raje pogovarjajo o onih dogodkih, ki so ji v čast in veselje, nego o žalostnih udarcih, ki vzbujajo neprijetne spomine, enako naj se ravna, kadar se otrokom sv. cerkve pripoveduje zgodovina njihove matere. Večkrat in obširneje in z navduševalnim poudarkom naj se pripoveduje in ponavlja, kar je veselega in slavnega v cerkveni zgodovini. Na Jude izdajalce že itak radi kažejo nasprotniki, mi se veselimo sv. Janeza, sv. Petra, sv. Pavla itd.

1) V slično porabo priporočamo: „Zgledi bogoljubnih otrok iz vseh časov krščanstva.“ Trije zvezki. „Kako ti je ime?“ Dozdaj osem svetih vzornikov. V zalogi „Katol. društvo detoljubov.“ — Hattler: „Kathol. Kindergarten“ in „Blumen aus dem kathol. Kindergarten“, pri Herderju.

č) Izmed znamenitih zgodovinskih dogodkov naj se posebej odbirajo in povdarjajo oni, ki zadevajo našo širšo ali ožjo domovino.

V tem oziru je posebno hvale vredna in priporočljiva Strojova „Kratka zgodovina katoliške cerkve za šole“. Včasih se pa po potrebi zajema tudi še iz obširnejših virov domače zgodovine.¹⁾

§. 6. Katekizem pa liturgika in evangelij.

1. Katehet mora s katekizmom združevati tudi liturgiko, ker je velike koristi za katehezo.

a) Podaje mnogo snovi za nazorno obravnavanje katekizmovih nauk.

N. pr. nauk o sv. zakramentih. Katehet utegne sestaviti s sodelovanjem učencev splošni pojem o zakramentu tako, da za nekatere zakramente, ki so jim bolj znani, n. pr. sv. krst, sv. birmo . . . našteje bistvene obrede (kaj mašnik dela? kaj govori? = zunanje znamenje), in milosti, ki jih deli (zakramenti jih delé, t. j. s tem, ko mašnik opravi bistvene reči, prejme duša milost božjo, zato = podelilno znamenje). Ker se lahko vidi in sliši, kar mašnik dela in govori ob deljenju sv. krsta, sv. birmo . . . imenujemo vidno znamenje; ker pa milosti, ki jo prejme duša, ne vidimo, pristavimo še: nevidna milost. Torej poročemo: Sv. krst, sv. birma . . . je vidno in podelilno znamenje nevidne milosti božje. Zdaj se pa še pristavi, da na tak način je Kristus sam zapovedal deliti njegove milosti, ki jih je zaslužil za naše zveličanje, pa ne le pri sv. krstu, sv. birmi . . ., marveč pri vseh zakramentih; pravimo tudi, da je Jezus Kristus postavil ono vidno in podelilno znamenje. Torej bomo rekli: Zakrament je vidno in podelilno znamenje itd. (Kakor v katekizmu.)

b) Nauk o liturgiji je bistveno potreben za versko vzgojo, da se otroci zgodaj privadijo cerkvenega življenja, t. j. da se spridom udeležujejo službe božje, praznovanja svetih časov, cerkvenih šeg itd.

Sv. cerkev vzgaja narode z učenjem in službo božjo. Torej tudi pri mladini ne dostuje le učenje, marveč se mora tudi dejansko privaditi krščanskega življenja v duhu sv. cerkve, da ji bode ljubo in drago tudi v poznejših letih, — neka „življenjska potreba“.

c) Še-le tedaj, če otroci prav spoznajo in čislajo lepoto službe božje ter se je redno in dostojno udeležujejo, bodo tudi prav spoznali sv. cerkev kot svojo ljubečo mater in se bo tudi njim vnemala detinska ljubezen do nje, tako da ne bo moglo lahko kdaj kaj ločiti otrok od matere.

To misel, da je sv. cerkev naša dobra mati, naj katehet večkrat razvija in pojasnjuje. Saj se dá skrb in ljubezen navadne matere tako lepo primerjati s skrbjo in ljubeznijo, ki jo ima sv. cerkev do nas, svojih otrok.

č) Za krščansko vzgojo je bistveno potrebna nadnaravná, božja pomoč. Liturgika pa nam kaže studence in zaklade milosti božjih ter pot do njih.

V tem ravno se kaže razloček med krščansko in samo svetno vzgojo, da ona vzgaja tudi za srečno večnost in rabi v dosego vzgojilnih namenov poleg naravnih tudi nadnaravne pomočke. A ti nadnaravni pomočki za pošteno življenje niso potrebni le za dobo mladinske vzgoje, marveč za vse življenje. In ravno liturgika naj posreduje ono trdno voljo pri gojencih, da jih bodo pridno rabili tudi v poznejših letih. (Prim. §. 1.)

2. Sicer se za liturgiko ne rabi posebna šolska knjiga v ljudski šoli razun v meščanskih in istovrstnih šolah, pa še tu ne povsod. Vendar

¹⁾ Cf. Fr. Spirago. Lehrbuch d. spec. Methodik. Str. 85.

mora liturgika ves čas spremljati verouk. Že v prvem razredu se lahko vpletajo liturgični nauki, ko se v zgodbah govori o skrivnostih največjih praznikov, ali ko se pričetniki vadijo pravilno delati križ idr.

To zahteva tudi sedanjí avstrijski katekizem, ki na mnogih krajih opozarja na liturgiko.

A n t. E n d e r je nasvetoval v svoji katehiki tako-le razdelitev liturgične snovi:

Prvo poglavje. K vprašanju: 18. 1) Štiri veroizpovedi. — 33. Znamenja sv. križa in sveta znamenja. — 46. Slike presv. Trojice. — 66. Cerkveno leto sploh in posebej praznik presv. Trojice. — 77. Slike angelov. — 85. Prazniki angelov, praznik angela variha. — 94. Praznik Adama in Eve. — 102. Praznik Matere božje. — 106. Adventni čas. — 110. Praznik Gospodovega obrezovanja in Jezusovega imena. — 126. Marijini prazniki. — 130. Praznik angelov in svetnikov. — 131. Božič. — 132. Praznik Gospodovega razglasenja. — 133. Praznik obrezovanja in nedolžnih otročičev. — 134. Krščanske cerkve. — 136. Sveti postni čas, pepelnična sreda in tiha nedelja. — 151. Cvetna nedelja, veliki teden, veliki petek. — 153. Duhovniške molitve velikega tedna. — 154. Božji grob in velika sobota. — 162. Velika noč. — 166. Kristusov vnebohod. — 180. Binkošti. — 200. Kronanje papeža. — 203. Škofova obleka. — 204. Škofovo posvečevanje. — 205. Duhovniška oblačila. — 210. Latinski jezik pri službi božji. — 235. Svetniški praznik. — 236. Praznik vseh vernih duš. — 245. Cerkveni pogreb, pokopališče.

Drugo poglavje. K vprašanju: 276. Cerkvene pobožnosti. — 377. Razne cerkvene molitve.

Tretje poglavje. K vprašanju: 370. Notranji del cerkve. Posvečevanje cerkve in pokopališča. Cerkvena oprava. — 381. Razlaga nekaterih slik. — 396. Gospodov dan. — 419. Kronanje kralja. — 482. Božič, novo leto, sv. trije Kralji, velika noč, vnebohod Gospodov, binkošti, praznik presv. Trojice in presv. Rešnjega Telesa. — 483. Prazniki presvete device Marije. — 484. Praznik sv. Štefana, prazniki svetnikov. — 488. Altar. — 491. Cerkvene pobožnosti. — 492. Slovesna sv. maša in pridiga, prižnica. — 497. Postni čas, pepelnica, štiridesetdanski post, vigilije, advent. — 503. Velikonočno obhajilo. — 506. Pripravljanje in nadaljevanje velikih cerkvenih praznikov.

Četrto poglavje. K vprašanju: 523. Zakramenti sploh. — 525 in 530. Obredi in število zakramentov. — 542. Sv. krst v obče, krstni kamen, posodice za sveta olja. — 547. Kdo sme krščevati? — 548. Obredi sv. krsta in sicer, 550. pred sv. krstom in 552. po sv. krstu. — 559. id. Obredi sv. birme. — 574. Imena najsvetejšega Zakramenta — 576. Svete posode (mašni in obhajilni kelih, monštranca, vrčki za vino in vodo, kadilnica), zvonovi itd. — 577. Obredi velikega četrtka. — 580. Darovi in njih pomen. — 586. Obhajilo v eni podobi. — 587. Praznik presv. Rešnjega Telesa, štirideseturna molitev, tabernakelj, večna luč. — 595. Sv. maša sploh. — 600. Ime in deli sv. maše. — 603. Mašnikova oblačila, altar, oblačila levitov, škofa in nadškofa, cerkvene barve. — 611. Prvi del sv. maše. — 612. Darovanje. — 613. Tiha maša. — 614. Obhajilo in konec sv. maše. — 616. Sv. obhajilo v eni podobi. — 617. Cerkvena zapoved o sv. obhajilu. — 628. Obredi pri sv. obhajilu. — 634. O sv. pokori sploh. — 676. Spovednica. — 694. Obred zakramenta sv. pokore. — 695. Pokora pri prvih kristjanih. — 704. Odpustek v prvih časih krščanstva. — 719. Obredi pri deljenju sv. Poslednjega olja. — 725. Mašniško posvečevanje v obče. — 730. Tonzura, nižji in višji redovi. — 732 in 737. Obredi pri poroki. — 745. Zakramentali sploh, razdelitev. — 748. Blagoslovi, n. pr. matere, umirajočega, mrliča. — 749. Posvečevanja n. pr. cerkve, zvonov itd. — 752. Blagoslovljena voda. — 753. Kaj je liturgika?

Peto poglavje. K vprašanju: 847. Posvečevanja redovnikov. — 853. Blagoslovljenje umirajočega. — 865. Črna sv. maša.

Pouk o liturgiki pa bodi praktičen in zanimiv brez suhoparnega naštevanja. Privzemajo naj se le potrebne reči, opušča pa naj se vse,

1) Številke pomenijo dotična vprašanja v Vel. katekizmu.

kar le redkokrat pride na vrsto ali kar morajo natančneje vedeti le duhovniki, ne pa navadni ljudje.

3. Evangeliji (in listi) so s cerkvenim letom v tesni zvezi in se mora torej liturgika tudi ozirati nanje. Pa kakor je želeti, da bi se metodično obravnavali in strinjali s katekizmom, je vendar to v sedanjih razmerah skoro nemogoče. Učni črtež ljubljanske škofije določa: „Ker je tako malo časa na razpolago, bi morda kazalo, da bi se ne učili v višjih razredih e v a n g e l i j i posebej, marveč le bolj natančno vse zgodbe nove zaveze v kronologični zvezi.“ Vendar naj katehet po zmožnosti opozarja učence na evangelij nastopne nedelje ali praznika, potlej pa poprašuje, o čem je bil evangelij, da se privadijo pazljivo poslušati berila in govore v cerkvi.

Po nekaterih škofijah je še zapovedan e v a n g e l i j kot poseben predmet v ljudskih šolah. V novejši učni črtež na Dunaju ga niso vzprejeli. Slavni katehet škof dr. Knecht je svoj čas temu tudi odločno oporekal ter rekel med drugim: „Na katoliški strani že zopet silijo v napako, da vse zahtevajo od šole, kot da bi bila izpustnica iz šole obenem tudi izpustnica iz cerkve. Cerkev pa je kraj, kjer se ob nedeljah in praznikih razlaga evangelij.“¹⁾

§. 7. *Katekizem pa molitvenik in cerkvena pesmarica.*

1. Eden najboljših dokazov dobre katekeze je: Ako otroci radi in pobožno molijo ter se z veseljem in vzpodbudno dostojnostjo udeležujejo službe božje, ker vsakdanja izkušnja potrjuje izrek sv. Avguština: „Kdor zna prav moliti, zna tudi prav živeti.“

K takemu uspehu pa veliko pripomore dober molitvenik v rokah šolske mladine. V dopolnitev liturgiškega poučevanja je torej potrebno, da katehet:

a) Strogo zahteva, da otroci, ki znajo že brati, morajo imeti vsak svoj molitvenik.

Lahka sicer ni izpolnitev te zahteve, a s krepko voljo in modrimi sredstvi se da že doseči. Nekaj se da dognati z dobrohotnim opominjevanjem pri starših, nekaj morebiti po dobrotnih prispevkih v ta prepotrebni namen, nekaj pa seveda tudi po lastni požrtvovalnosti. E n o t e n molitvenik za šolsko mladino ima tudi to korist, da ga more založništvo ceneje prodajati.

b) Poučuje otroke, k a k o n a j r a b i j o molitvenik.

Pokaže jim, kaj naj molijo pri raznih delih sv. maše, kaj takrat, ko opravijo sveto izpoved in obhajilo, kaj pri popoldanski službi božji; opozori jih tudi na to, kaj naj bi molili tudi doma, zjutraj in zvečer, ali kadar gredo v cerkev izven službe božje, kaj o posebnih praznikih, cerkvenih pobožnostih, v raznih potrebah. Ako je bil sicer jasen liturgiški pouk, bo tudi ta naloga olajšana, olajšana tembolj, če imajo učenci vsi isti molitvenik.

Poglavitna reč pa bodi jasna razlaga, da bodo otroci tudi umeli in čutili, kar molijo.

2. Sveto petje — ako se poje res z razumom in čustvom — je enako koristno in zaslužno kot molitev. Torej naj katehet po svoji moči pri mladini pospešuje umevanje in zanimanje za cerkveno petje. Razlaga naj učencem najnavadnejše cerkvene pesmi in vzbuja naj jim veselje do svetega petja.

Dober pomoček v to svrho je „Ljudska pesmarica“, „Cecilija“, publikacije p. Angelika idr.

¹⁾ Prim. Pichler, Lehrplan für den kath. Unterricht etc. Wien 1904. Str. 52. in 53.

§. 8. Koncentracija.

Trojna koncentracija je potrebna v verouku. Z ozirom na zmožnost učencev imenujemo katehetski pouk ciklični ali v koncentriških krogih, ako se vsako leto uči ves katekizem in kar je z njim v zvezi, a se polagoma od leta do leta razširja v vsem obsegu od lažjih do težjih vprašanj. Z ozirom na pouk sam se učenje takrat zove koncentriško ali koncentrirano, ako se s katekizmom istodobno uči tudi vzporedni oddelek iz bibličnih zgodb in cerkvene zgodovine, iz liturgike in drugih pomožnih predmetov (evangelija, molitvenika, pesmarice). Z ozirom na vzgojo pa zahteva koncentracija, da se kar vse katehetovo delovanje strinja v tem, da se bolj in bolj izboljšujejo in blažijo nežna srca šolske mladine.

Koncentracija v prvem smislu je že itak dana po trojni izdaji katekizma avstrijskih škofov. O tem smo že povedali svojo misel. (Prim. §. 3, 2.)

V drugem smislu pa je koncentracija jako težka reč in še ni dospela do enotnega postopanja. V obče se ravna tako-le: vodilna knjiga je katekizem, privzema se, kjer treba, biblijska zgodba ali kaj iz cerkvene zgodovine, liturgike in molitvenika ali pesmarice. Zlasti v višjih razredih pa se mnogokje kaže razlika. Nekateri se nič ne menijo za katekizem, kadar uče svetopisemske zgodbe, liturgiko, cerkveno zgodovino, ter obravnavajo te predmete popolnoma samostojno. Drugi pa še pretiravajo in tenkovestno vežejo vsako stvarco s katekizmom. — Najlažje bi se tu utegnila doseči koncentracija po tej-le poti. V nižjih razredih: glavni predmet zgodbe sv. pisma (dasi vodilni namen katekizem) V sredini: poglavitni predmet katekizem (kot sredstvo že znane svetopisemske zgodbe; nove le v najpotrebnejših slučajih, zlasti če se dajo porabljati brez večje težkoče). V višjih razredih: glavni predmet zgodbe biblijske ali cerkvene ali tudi liturgika (a z vednim ozirom na že znana katekizmov vprašanja). Na ta način ostane katekizem povsod sredotočje, okrog katerega naj se suče vse drugo.

V tretjem oziru pa mnoge katehetike ločijo vzgojo in jo obravnavajo v posebnem delu. A ta ločitev je le teoretiška, da se je možno natančneje in temeljiteje poučiti o tej zahtevi. Praktiško pa zahteva koncentracija, da naj se vzgojilni moment jemlje v poštevek kar vsako učno uro; vsaki posamični katehezi bodi namen, izboljševati mladino in jo utrjevati v dobrem.

Praktiški pregled te trojne koncentracije za verouk v posameznih razredih ljudske šole podaje učni črtež, splošni in podrobni.¹⁾

Otroška vzgoja po potu nazornosti in samodelovanja.

(Konferenčno poročilo.)

Ko je Bako Verulamski (1561—1626) povzdignil induktivno metodo v znanstven princip in s tem povzročil vrnitev v naravo in k objektivnemu opazovanju; ko je izrekel mnogim nerazumljivi Wolfgang Ratke (1571—1635)

¹⁾ Za ljubljansko škofijo nimamo še podrobnih načrtov za razne kategorije ljudskih šol, marveč le za štirirazrednice. V novejšem času se je izdelal tudi načrt za meščanske in istovrstne šole. Jako poučno delo v tem oziru je na Dunaju izšla knjiga „Lehrplan für den kathol. Religionsunterricht an den Volks- und Bürgerschulen Österreichs“. Spisala Iv. in V. Pichler. 1904.

naslanjajoč se na imenovanega angleškega filozofa tudi za pouk besede: „Vse po indukciji in eksperimentih“; ko je isto ponovil Janez Amos Comenius (1592—1671) in ko se je prepričevalno izrekla sodba: „Nič ni v razumu, kar ni bilo že v čutih“, tedaj je postal princip nazornosti fundamentalni princip didaktike. In Janez Pestalozzi (1746—1827), ta velikan s svojim jasnim razumom in gorečim srcem, ta pedagog iz človekoljubja, oče moderne vzgoje napisal je z neizbrisljivimi črkami, kot moto vsemu vzgojeslovju, mnogoobsežne besede: „Nazornost je absolutni fundament vsega spoznanja.“

Brez predstav ni pojmov, brez zaznanja ni predstav in brez občuta ni zaznanja.

Nazornost v pedagogičnem smislu je vsestransko in primerjalno vglobljenje v predmete, ki se javljajo našim čutom, da jih duševno sprejmemo v celoti in njenih delih, in tako dospemo s samodelovanjem do jasnih predstav celote in njenih posameznih delov.

Neposredni duševni produkti „nazora“ so torej predstave in aperceptivna združenja predstav. Jasno mišljenje je odvisno od nazornosti.

Hrepenenje po evidentni jasnosti in notranji resničnosti mora postati učencu že zgodaj neobhodno potrebna. Privaditi se mora polagoma, da mu ne zadostuje le površnost. Ako se vrši pouk kolikor je le mogoče po induktivni poti, potem postane pri opazovanju, vglobljenju, primerjanju in abstrakciji, resnost in ljubezen do resnice polagoma vodilni motiv duševnega življenja. Mesto same percepcije vlada aktivna aperceptivna in pedagoška nazornost, pri kateri imata svoji ulogi tudi zanimanje in volja. To ni le sredstvo, po katerem dosežemo intelektualni smoter, ampak tudi sredstvo, s katerim poljubno vadimo in krepimo voljo. A ona doseže vzgojno pomenljivost le tedaj, ako smo razumeli obuditi v učencu neposredne in vsestransko zanimanje.

Hvaliti moramo učitelja, ki si je zamogel pridobiti pazljivost učenca. Dotaknil se je narahlo njegovega srca, da je iz ljubezni do njega samega in iz otroške pokornosti izpolnil njegove ukaze, poslušal njegove besede. Objektivirati je pa treba to udanost, zakaj učitelj je le en pol magneta, ki mora delovati v šoli, drugi pol pa se ima iskati v načinu poduka, v predmetih, v stvari sami.

Le stvarno zanimanje ohranilo bo svoj upliv na učenca, tudi potem, ko bo zapustil svojega duševnega voditelja. To naj bo, kar mu damo kot lastnino, ko nastopi pot v življenje. Kajti zanimanje za stvari same, ki ga vleče k prostovoljnemu delu, ni le sredstvo do smotra, temveč središče normalne vzgoje značaja.

Na tisoče in tisoče je ljudi, ki hodijo pomladi, poleti po poljih in travnikih, po gozdih in logih. Pred njimi leži odprta ona velika knjiga, o kateri nemški pesnik tako lepo poje: „Ein Wort ist jede Blüte, ein Buchstab jeder Halm; von Weisheit, Macht und Güte ertönt der Schöpfung Psalm.“

A oni ne razumejo njenega jezika. Slišijo pač s svojimi ušesi šumenje listja in žuborenje studenčkov, vidijo švigati bliske, slišijo bobnenje groma,

a njih duša ni odprta takim prikaznim, njih srca ni prevzela ta nežna, oziroma mogočna lepota.

Ako smo opisali s svojo mladino 20 do 30 rastlin, napolnili smo pač šolsko omaro do vrha s — senom, ako smo pozabili obujati v učencih z jasnim razumom ljubezen do narave, tedaj otroci pozneje v najlepših cvetkah ne bodo več videli kakor krmo za krave in ovce, mimo katerih bodo sicer šli, a zapazili jih ne bodo. Le po vsestranskem in živem zanimanju postane človeku v poznejših letih narava to, kar mu mora biti: tempel morale, šola modrosti in studenec čistega veselja.

Ven z veselo deco, da se okrepča na neusahljivem studencu narave. Vsaka faza stvarstva ima svojo lepoto, vedno se razcvita novo življenje v logu in gozdu; povsod simboli mogočnosti, modrosti in dobrote Najvišjega. Počasno zibajoči se klas na polju, veselo gugljajoče se jabolko na drevesu, nežno pisane cvetke pomladi, kakor tudi bleda snežinka zime govore toplo, mogočno in iskreno, skrivnostno in globoko segajoče srcu rahločutnega človeka. Plemeniti učitelj si nalaga z vso resnostjo nalogo, vpeljati človeka po lepoti jutranje zarje v kraljestvo resnice in čednosti. In v resnici, kakor ne more pogrešati religija simbolov in ž njimi umetnosti, ravno tako se ne more odtegniti resnični in vsestransko vzgojevalni poduk estetičnemu opazovanju.

Najvišji smoter vzgoje je trdni нравstveni značaj. Toda le značaj brez srca ne najde simpatij. Vjemati se mora energična volja z mehkim srcem. Le v pravem razmerju moči in ljubezni najdemo pravo plemenitost. Zato se obrača tudi v tem smislu na nas učitelje klic: „v n a r a v o!“

Na mnogoobsežnem temelju narave in človeškega življenja, ki združuje vse, kar nastaja in poginja, vso sedanost in bodočnost stvarstva, vse delanje in nehanje brezskrbne mladine, ki pa nudi vsako leto, vsak dan kaj novega, naj se razcvita otročje obzorje kot nepremakljivi fundament njegovemu organsko se razvijajočem mišljenju. Obišče naj ne samo vrtove in travnike, ribnike in studence, marveč tudi kovača, ki stoji z žarečim železom pred naklom; mizarja pri delu i. dr. Isti kraj v različnih časih, toda pazimo na ugoden trenutek, ki se nam nudi. V šoli in cerkvi, v družini in občini, v celi domovini naj postane naša mladina domača. Povdarjamo: v celi domovini! Nič ne zamore mladega srca tako navdušiti, kakor podoba domače zemlje.

Ravno v oni na fundamentalnem razumu in rahločutnem spoštovanju vcepljeni ljubezni do domovine in njenim posebnim čarom korenini ono harmonično vzvišeno obzorje, ki klije v religiozni, svet in človeštvo v odnosu do Boga obsegajoči splošnosti.

Zares ljubiti zamoremo le to, kar nam je dobro znano. Kakor nit naj se vleče nazorni nauk „domovine“ skozi cel čas šolskega obiska. Ne kot princip in ne kot metoda, ampak kot pouk za življenje v teološkim kakor metodološkim oziru.

Kar je teoretično storil bavarski šolski svetnik in znameniti pedagog Dr. Graser v 19. stoletju, to naj se uvede praktično v 20. stoletju. S pravim

filozofičnim navdušenjem karakterizira kot nasprotnik vsega enostranskega poučevanja in formalizma šolo kot vzgojevališče, poduk pa kot pripomoček vzgoje. Narava, človek, Bog so njegovi središčni viri vzgoje.

Ves pouk mora iziti iz življenja in se zopet povrniti nazaj v življenje. Pouk naj bo sličen potovanju, na katerem učenec opazuje in spoznava vse, kar se mu nudi. Zapomnimo si to posebno pri nazornem nauku! Ne zabimo besede: „Po stopnjema se razvijajočem samodelovanju na potu nazornosti k samostojnosti.“ S tega stališča zahtevajmo s Komenskim: Ljudje se morajo napeljavati, da ne postanejo modri le iz knjig, ampak iz zemlje, hrastov itd.

Prvi otroški pouk naj bo kolikor mogoče prijeten. Naj se ne pričinja takoj s knjigami, ampak zabava naj se male z lahкими njihovi zmožnosti primernimi pogovori o različnih že znanih predmetih. Ogibati se je treba v početku vsake pedanterije in dresure. Povsem najprvo stvar, potem oblika! Zadovoljenje otroškega zanimanja, spodbujanje k prostovoljnemu pripovedovanju. Otrok naj prosto pove, kaj je videl, kaj hoče, čuti ali misli, prav po svoji otroški naravi.

Jako različna so sicer še mnenja o prvem pouku. Ta zahteva le principijelne nazorne vaje, drugi zopet prav šolsko gimnastiko čutov, in oni zopet že v prvem letu stvari, ki so izven otroškega obzorja. Enoličnosti Bog varuj! Če se obravnava tvarina leto za letom enako, vedno po isti dispoziciji, po istih vprašanjih, se nazadnje morda lahko paradira z dresiranimi junaki v začudenje množice. A to je prevara! Prosta moč odreveni, zaduši se mik mišljenja, vzame se učencu za vselej veselje k dušnemu samodelovanju. In taki ljudje se potem imenujejo — metodiki, ter hočejo soditi druge! — Gospod, odpusti jim, saj ne vedó, kaj delajo! Finočutni pedagoški takt more in mora voditi šolski pouk.

Naši mali so površni, ne ljubi se jim misliti. Na jeziku imajo vedno vprašanja, kaj — kako — čemu je to? Vprašujejo po vsem mogočem in nemogočem. Obrnjen je njih pogled v najbolj vidne dele celote. Danes jih zanima to, jutri na istem predmetu vse kaj drugega. Toda tudi najradovednejši ne zahteva znanstvenega pojasnenja. Posebno sovražijo predolgo trajajoče razlage. Zato je tudi, kakor pravi Diesterweg, „pedantična natančnost grobokop početnega pouka“. Vsak otrok je sam svoj stavbenik, s svojo fantazijo si zida svet; on ne pozna kategorij, pa tudi ne umetnih dispozicij. On ne opazuje vsake rastline od spodaj navzgor, ne vsake živali v smeri od glave do repa. Njegovo zanimanje je tako različno, kakor predmeti sami. Občuduje lepoto pavjega perja, pa tudi bodečo ježevo suktnjo. Z zanimanjem gleda mirno lastovko, ko zida svoje gnezdo, pritem mu pa odide korist, ki jo imamo od ptičev. Tudi neumorno delovanje pridne mravlje in marljiva pridnost čebelice vzbuja njegovo pozornost, a v tem ne najde kaj poučljivega za svoje življenje.

V prostem načinu otroškega opazovanja kaže se nam najboljša metoda. Kdor hoče otroke prav voditi, mora otroke najprej razumeti; kdor hoče pridobiti male, se jim mora najprvo dati. Otroška narava in egoizem zahtevata poseben svet za-se.

Odobravati je le oni nazorni nauk, ki upošteva otroško svetovno nazoranje, ki vspodbuja učenca k samostojnemu opazovanju in mu pusti prosto pot k samodelovanju. Le ono postopanje je psihologično in naravno, ki pusti otroku popolno prostost pri opazovanju in govorjenju, in mu še-le potem, ko takorekoč obstane v svojih mislih in besedah, pomaga s primernimi vprašanji. Le ona metoda je prava, katera v pristrčni zabavi, v solnčnem svitu veselosti in v poeziji brezskrbne sreče oživi vso dušo malih in jih mika k nadopolnemu razcvitanju.

Ves pouk naj bo pouk za življenje. Popolna njegova oblika je vsestranska koncentracija na temelju resničnosti.

Po Hegelbeckerju spisala *Ema Peče*.

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe. (Na Kranjskem:) Suplentka na ljudski šoli v Ribnici, gdč. Antonija Virk, je imenovana za provizorično učiteljico istotam. Izprašana učiteljska kandidatinja gdč. Ivana Lampe je imenovana za suplentko v Šmartnem pri Kranju. Za učiteljico v Hotiču je imenovana gdč. Ivana Zore, na šoli v Hotedršici gdč. Leopoldina Rant, v Št. Jakobu ob Savi gdč. Marija Odlasek, v Leskovcu gdč. Marija Perhavec, v Zatičini g. Karol Gorišek. G. Ivan Šega je prestavljen iz Dolenjega Logatca v Šmartno pri Litiji. Za provizoričnega učitelja v Koprivniku (radovljiski okraj) je imenovan g. Fran Jurjevčič, za Jesenice pa gdč. Marija Remžgar iz Dolenjega Logatca. Definitivna je postala gdč. Marija Levec v Kolovratu. Provizorični učitelj g. Matija Pelko v Zagorju je prestavljen v Toplice pri Zagorju.

(Na Goriškem:) Učiteljski službi sta se odpovedali gdč. Ida Hmeljak, učiteljica v Ajdovščini in gdč. Franja Copič pri Sv. Križu. Za učiteljico v Ajdovščini je bila imenovana gdč. Štefanija Legovič. Na ekskurendno šolo Podlaka-Dolenji Lokovec se je premestil g. Jug

iz Ravni. Na Ravne bo začasno (dvakrat na teden) ekskuriral g. Jožef Bitežnik iz Bat. Za učiteljico v Št. Florijanu namesto obolele gdč. Ane Lukman je imenovana gdč. Marica Jamšek.

(Na Koroškem:) G. A. Marinič, dosedanji učitelj v Št. Jurju na Strmcu, je imenovan za šolskega vodjo za Šent Janž v Rožni dolini. Gdč. Marija Müller, učiteljica v Možici, je dobila dopust do sredi marca. Iz službe so izstopili: Učiteljica gdč. Lavra Kettner v Blatogradu, učitelj gospod Albin Mužik v Völkendorfu, ker gre na Štajersko in učitelj g. V. Riedl v Hodišah.

Razpisane učiteljske službe. Na štirirazrednici v Šmartinu pri Litiji je stalno, oziroma začasno popolniti možko učno mesto. Prednost imajo prosilci, ki so usposobljeni poučevati na obrtno-nadaljevalnih šolah. Prošnje do 15. marca 1905 na c. kr. okr. šolski svet v Litiji. — Na štirirazrednici v Dobropoljah je popolniti nadučiteljsko mesto. Prošnje do 15. marca 1905 na c. kr. okr. šolski svet v Kočevju. — Na trirazrednici v Dolenji vasi je začasno popolniti učiteljsko mesto za novo ustanovljeni oddelek k I. razredu. Prošnje do 19. marca

1905 na ces. kr. okr. šolski svet v Kočevju. — Na štirirazrednici v Dolenjem Logatcu je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 21. marca 1905 na c. kr. okr. šolski svet v Logatcu. — Na enorazrednici v Topli rebri je stalno, oziroma začasno popolniti učno in voditeljsko mesto ter se za tekoče leto sprejme tudi pomožna učna moč. Prošnje do 16. marca 1905 na ces. kr. okr. šolski svet v Novem mestu. — Na štirirazrednici na Jesenicah je popolniti učno mesto. Prošnje do 31. marca 1905 na ces. kr. okr. šolski svet v Radovljici. — Na petrazrednici v Čadramu sta stalno popolniti dve učiteljski mesti po III. krajevnem razredu. Učitelji dobe od kraj. šol. sveta letnih 60 K za stanovanje. Prošnje do 15. marca 1905 na krajni šolski svet v Čadramu, pošta Oplotnica.

Sklep prvega semestra. Na državni gimnaziji v Kranju je bilo koncem prvega semestra 353 dijakov in 5 privatistov 43 dijakov in 1 privatist imajo odliko, 239 dijakov in 3 privatisti prvi red, 54 dijakov drugi red, 16 dijakov in 1 privatist pa tretji red. — Na c. kr. I. državni gimnaziji v Ljubljani je bilo v 16 oddelkih 570 javnih učencev in 2 privatista. Prvi red z odliko jih je dobilo 71, prvi red 404, drugi red 76, tretji red 20, neizprašan je ostal 1. — Na moškem učiteljišču v Ljubljani je dovršilo prvi semester 99 gojencev s povoljnim, 48 pa z nepovoljnim uspehom. Na ženskem učiteljišču je bil pri 164 gojenkah povoljen, pri 4 pa nepovoljen uspeh. — Na c. kr. višji realki v Ljubljani je bilo klasificiranih 575 učencev; odliko jih je dobilo 30, prvi red 336, drugi red 189, tretji red 20. — Na mestni realki v Idriji je bilo v pripravljalnem razredu 34 učencev; prvi red jih je dobilo 20,

drugi red 14. V prvem razredu je dobil 1 učenec prvi red z odliko, 28 prvi red, 13 drugi red; v drugem razredu 1 z odliko, 20 prvi red, 25 drugi red; v tretjem razredu 23 prvi red, 13 drugi red in v četrtem razredu 1 prvi red z odliko, 21 prvi red, 7 pa drugi red. Torej so dobili izmed 187 učencev 3 prvi red z odliko, 112 jih je dobilo prvi red in 72 drugi red.

Osebnosti. C. kr. deželni šolski svet je podelil naslov profesorja gospodu Leop. Pettau-ju v Novem mestu. — Deželni odbor kranjski je poslal namesto umrlega dr. Schafferja v deželni šolski svet deželnega odbornika grofa Barbo. Liberalci so s tem zopet dokazali, da jih še ni volja zapustiti nasprotnikov slovenskega naroda, temveč, da hočejo še nadalje imeti razpor in neslogo v slovenskem taboru.

Razpisane službe na srednjih šolah. Na II. drž. gimnaziji v Ljubljani je popolniti učno mesto za nemščino in slovenščino kot glavna predmeta, oziroma za nemščino kot glavni predmet in za klasično filologijo kot stranski predmet. — Na cesar Franc Jožefovi državni gimnaziji v Kranju je popolniti učno mesto za nemščino kot glavni predmet in za klasično filologijo kot stranski predmet. — Na drž. nižji gimnaziji v Kočevju je popolniti učno mesto za klasično filologijo kot stranski predmet. — Na drž. višji realki v Ljubljani je popolniti učno mesto za matematiko in geometrijo kot glavna predmeta, dalje učno mesto za laščino in nemščino, oziroma francoščino kot glavni predmeti in končno učno mesto za nemščino in francoščino kot glavna predmeta, oziroma za zgodovino in zemljepis kot glavna predmeta in za nemščino kot stranski predmet. — Prošnje

je vložiti do 31. marca 1905 na c. kr. dež. šol. svet v Ljubljani.

Slovensko ljudsko šolstvo v državnem zboru. Začetkom meseca marca je proračunski odsek državnega zbora razpravljal o proračunu za ljudsko šolstvo. V tej razpravi je slovenski poslanec dr. Žitnik imel daljši govor, v katerem je poudarjal več važnih šolskih zadev in podal zanimiv pregled, zlasti o šolskih razmerah v Primorju in na Koroškem. Zato nekatere odlomke iz njegovega govora tu priobčujemo. Govornik je rekel med drugim: Gotovo ni prijetno, poslušati že znane pritožbe. Prepričani pa bodite, da tudi mi neradi ponavljamo vedno isto stvar. Toda dolžnost je naša, da vedno ponavljamo opravičene pritožbe, dokler se ne izboljšajo neznosne razmere. Kar se v obče tiče ljudskih šol, strinjam se z mnogimi, ki naglašajo, da mora ljudska šola večjo pozornost in skrb obračati na vzgojo mladine, oplemenitev srca in značaja. To je potrebno osobito v dobi, ko se ruje od raznih strani proti veri, pravici, čustvu za resnico in pravico.

Ponavlja se tudi želja, naj bi bili c. kr. okrajni šolski nadzorniki stalni v svoji službi in naj bi se jim ne nalagalo toliko na birokraškega dela. Sicer govore proti stalnosti nekateri razlogi, vendar prevladuje mnenje za stalnost. Naučna uprava naj bi v tem oziru označila svoje stališče.

Soglasne pa so pritožbe, da si je država pridržala vse pravice glede ljudskih šol, dolžnosti in bremena pa je prepustila deželam in občinam. Zato opozarjam na resolucijo tovariša g. dr. Fuchsa, ki jo je zbornica sprejela leta 1902, in se glasi: Vlada naj potrebno ukrene, da posameznim deželam odkaže tudi primerna denarna sredstva v pokritje vedno rastočih potrebščin za ljudsko šolstvo. Z ozirom

na interpelacijo nemške ljudske stranke z dne 21. febr. t. l. moram mimogrede vsaj nekoliko odgovoriti. V dotični interpelaciji trdijo gospodje, da imajo šole na Kranjskem in Primorskem velike pomanjkljivosti, ker „mnogi dečki, ki prihajajo na Koroško, ne znajo niti slovenski niti nemški brati in pisati“. Iz teh besed bi mogel kdo sklepati, da kranjski deželni zbor zanemarja ljudsko šolo ter po zgledu istrskega odreka dotične troške. — Istina pa je, da je kranjska dežela leta 1873. prispevala k troškom za ljudsko šolo 5084 K 90 v., l. 1875. že 221.392 kron, l. 1885. okroglo 508.432 kron, l. 1895. okroglo 758.214 kron in leta 1903. že 1.171.898 kron. V primeri s celim deželnim proračunom leta 1903. v znesku 3.348.696 kron znašajo skupne potrebščine za ljudsko šolstvo na Kranjskem dobrih 35 odstotkov. Ako primerjamo troške za ljudsko šolstvo s 40 % doklado na vse neposredne davke v znesku 1.378.000, vidimo, da od te doklade potrebuje dežela za ljudsko šolstvo že 349 %. Torej je nepravilno indirektno očitavanje, da kranjska dežela zanemarja šolo. O uspehih šole tu ne govorim, ker to spada v prvi vrsti v področje dež. zbora. Po zgledu drugih dežel pa je tudi na Kranjskem postalo vprašanje glede višjih učiteljskih plač jako pereče. — Ako noče Kranjska le približno ustreči učiteljskim zahtevam, mora doklade na direktne davke zvišati vsaj za 20 %. Zato je pač nujno potrebno, da država odkaže deželam primerne nove dohodke, sicer zabredejo v velikanske dolgove ali pa bodo morale zvišati troške za najpotrebnejše stvari.

Mnogi, ki ne poznajo razmer na jugu, sodijo, da je Istra z ostalim Primorjem italijanska in da so Slovani le priseljeni gostje. To mnenje je povsem napačno. Po ljudskem štetju leta 1890

je štela Istra okroglo 118.000 Italijanov, 140.000 Hrvatov in 44.000 Slovencev. Te uradne številke sicer niso zanesljive, ker je brez dvoma več tisoč Slovanov vstetih med Italijane. Na podlagi teh številok šteje torej italijansko prebivalstvo 39%, slovensko pa 60,9%. Ravno nasprotno razmerje pa kaže število šol. Po zadnjem izkazu, ki ga imam pri rokah je bilo v šolskem letu 1898/9 v Istri 190 razredov z italijanskim učnim jezikom, to je 62,9% in le 81 razredov s hrvaškimi in 31 s slovenskim učnim jezikom, torej 112 slovenskih razredov ali 37,1%. Pripomnim le, da je več italijanskih šol v čisto hrvaških krajih. (Govornik navaja mnogo zgledov, kako so se italijanske šole proti volji prebivalstva občinam vsiljevale.)

Poslanci iz naše srede so že opetovano govorili o kričečih šolskih razmerah v Trstu. Vlada sama bi morala dobro vedeti, kaj pomeni za državo slovenski življenjski ob Adriji. Nočem govoriti danes o tem političnem poglavju. Kdor razmere pozna, ta ve, kaj hočem reči. Omenim le kratko, da Slovenci v Trstu že od l. 1884. prosijo za slovensko ljudsko šolo v Trstu. Natančno imam zapisane vse pritožbe tržaških Slovencev na dež. svet, ces. namestništvo, na ministrstvo in na upravno sodišče. Nad dvajset let torej prosijo in beračijo tržaški Slovenci za ljudsko šolo v Trstu pri vseh inštancah. In uspeh je, da še danes nimajo šole v Trstu. Prepričan sem, da bi se bila že omehčala naučna uprava, ko bi ne bila vezana na politične prage, na višje, ozire. Ali naj v istini Slovenci plačamo račun za višje državne interese? Italijani in vlada se izgovarjajo: Saj imate v okolici 11 ljudskih šol. Gospôda, te šole so za okoličane. Kaj bi rekli ljubljanski Nemci, ko bi jim mi odgovarjali, da jim n. pr. v Šiški damo nemške šole! Ne, to je

brutalnost, brezsrčnost do nežne mladine, od katere zahtevate, naj hodi iz Trsta v burji in metežu ven v okoličanske šole. Tržaški Slovenci plačujejo davek v Trstu, ondi imajo pravico do slov. šol. Ako tržaški Slovenci trkajo na vrata ces. namestništva, odgovarjajo jim: „To je težko vprašanje.“ Ako se oglasijo pri ministrstvu, zavrnejo jih: „Mi o tem vprašanju resno razmišljamo“. Te razmere so žalostne, so neznosne. Slovenci morajo potom družbe sv. Cirila in Metoda na leto žrtvovati okroglo 22.000 kron samo za zasebne slovenske šole v Trstu. Davke plačujejo za italijanske šole, a svoje morajo sami vzdrževati. Le kdor ima ribjo kri, more biti miren!

O ljudskih šolah za Slovence na Koroškem sem leta 1902 obširno govoril v javni seji poslanske zbornice. Te šole so, kakor znano, razdeljene v tri skupine. Prva skupina obsega šole s slovenskim učnim jezikom, v katerih pa je nemščina obvezni predmet. L. 1902. so bile na Koroškem 4 (reci štiri) take šole, sedaj sta, kakor se mi poroča, menda samo še dve. A ravno take šole bi bile umestne in potrebne za koroške Slovence.

Istina je, da koroški Slovenci vobče res žele nemščino kot obligaten učni predmet, toda ne kot učni jezik. V tem tiči glavni vzrok preprirov, narodnih bojev, pritožeb in prošenj. Koroški Slovena hoče, da se otroci nauče tudi nemškega jezika za potrebo, noče pa, da se njegov materinski jezik prezira in potiska iz šole.

Druga vrsta ljudskih šol za koroške Slovence je pa posebna Avstrijska iznajdba. Imenujejo se utrakvistične šole. Teh je nekaj nad 80, obiskuje jih nad 10.000 otrok. L. 1902. je bilo za te šole določenih 145 učiteljev, 105 slovenske, 40 nemške narodnosti. Učni načrt za te

šole ukazuje, naj se nazorni nauk vrši v slovenskem jeziku, v zvezi s tem pa naj zistematične vaje uvajajo otroke v nemški jezik. Proti šolam te vrste se pritožujejo občine in krajni šolski sveti. Jaz teh pritožb ne bom ponavljal, ker so že znane upravi. Njena dolžnost je, da izvršuje zakon, ki pravi, da se nobeni narodnosti ne sme v šolah vsiljevati drugi deželni jezik.

Dalje je še 30 ljudskih šol, katere so popolnoma nemške, dasi jih obiskuje do 6000 večinoma slovenskih otrok. Koroški Slovenci so v tem oziru mnogo na slabšem, nego Poljaki na Pruskem. Teh Poljakov je še okoli tri milijone, ki se živo zavedajo svoje narodnosti, koroški Slovenec pa je že večinoma obupal v brezuspešnem boju za svoj narodni obstanek. — Leta 1890 so uradno naštel na Koroškem še 101.030 Slovencev, l. 1900 samo 90.495; torej se je skrčilo njih število za 10.535 duš. Kam so šli? Ponečili so se v nemških šolah. —

In kako se uči slovenščina v utrakvističnih šolah, prav dobro izpričuje tale drastični zgled (Govornik pokaže šolski zvezek, kjer se čita: *Woliteu pred podufom: Pridi sveti duh, napolnič serzadř řivoidř werničř itd.*). — Ali je to dopustno začetkom 20. stoletja v Avstriji, ki slovesno v temeljnih zakonih zagotavlja svojim narodom ravnopravnost v šoli in uradu? V Št. Jakobu v Rožni dolini so se 13 let borili za slovensko šolo, katero so dobili po mnogih prošnjah in pritožbah l. 1891. Dež. šolski svet pa jo je l. 1901. proti volji obč. zastopa in kraj. šol. sveta razdelil v slovensko in utrakvistično, to je nemško. Zopet nove tožbe od strani občine in kraj. šol. sveta, a vse zaman.

Kaj naj torej stori sedanja naučna uprava?

Prvo je, da preustroji c. kr. učiteljsko pripravnico v Belovcu. Tamkaj niti na

vadnici, niti na pripravnici slovenščina ni obligatni predmet. In taka pripravnica naj vzgaja učitelje za slovenske otroke? — Treba je torej: 1. Vsi učenci slovenske narodnosti bi se morali učiti slovenskega jezika, na vadnici po 4 ure na teden, v I. in II. letniku pripravnice po 4 ure, v III. in IV. vsaj po tri ure, v četrtem letniku bi se vsaj po eno uro morala praktična metodika poučevati v slovenskem jeziku. 2. Deželni šolski nadzornik za ljudske šole bi moral biti zmožen tudi slovenskega jezika, kar danes ni. 3. Da bi dobili dovolj slovenskih učiteljskih pripravnikov, naj vlada vsako leto razpiše šest ustanov po 200 K. Paragraf 64 org. statuta se glasi: „Na ljudskih šolah za slovenske stroke naj se nameščajo take učne moči, ki so popolnoma zmožne slov. jezika in morajo to zmožnost dokazati tudi z zrelostnim izpričevalom.“ Govornik k sklepu pozivlja vlado, naj je Slovincem pravična, ker tako najbolje varuje tudi državno korist.

Obrtno šolstvo. Ravnatelj c. kr. strokovne šole v Ljubljani, g. Iv. Šubic, je bil s 1. februarjem 1905 imenovan vladnim komisarjem za nadzorovanje obrtno-nadaljevalnih šol ter so mu bile za ostalo funkcijsko dobo, t. j. do 31. decembra 1906 v nadzorovanje odkazane obrtno-nadaljevalne šole v Kamniku, Krškem, Ljubljani, Postojni, Ribnici, Št. Vidu pri Ljubljani, Šmartnem pri Litiji in Toplicah pri Zagorju. Ostale obrtno-nadaljevalne šole na Kranjskem, namreč v Kranju, Škofji Loki, Trziču, Radovljici, na Bledu, v Girknici, Idriji, Novem mestu in Metliki pa bo še nadalje nadzoroval vladni komisar, gosp. profesor Josip Vesel.

Ubožne knjige iz c. kr. zaloge šolskih knjig. Glasom odloka ces. kr. naučnega ministrstva z dné 19. januarja 1905, številka 2793. dobé v šolskem letu 1905/6 kranjske ljudske in meščanske šole za

3904 K ubožnih knjig in sicer: Črnomeljski okraj za 200 K, okraj Kamnik za 285 K, Kočevje za 379 K, Kranj za 346 K, Krško za 425 K, Litija za 296 K, Ljubljana (mesto) za 248 K, Ljubljana (okolica) za 474 K, Logatec za 331 K, Novo mesto za 355 K, Postojna za 332 K, Radovljica za 233 K.

Pravico javnosti je podelil naučni minister mestni realki v Idriji za šolsko leto 1904/5.

Šolo so zaprli za nekaj dni v Lescah, ker so se med otroci pojavile ošpice in v Cerknici zaradi vratnice in škriatinke

Nova šola se ustanovi v Javorju Novo šolsko poslopje pa nameravajo zidati na Mirni na Dolenjskem. Enorazrednico dobi vas Hruševje v postojnskem okraju.

Umrli je v Trbižu nadučitelj gospod Fr. Krassnig. — V Domžalah je umrl dné 6. marca t. l. g. Frančišek Pfeifer, nadučitelj v p.

Umirovljen je profesor kiparstva na c. kr. umetno-strokovni šoli v Ljubljani g. Alojzij Gangl.

V prvi plačilni razred je ces. kr. poljedelsko ministrstvo pomaknilo častitega gosp. Frančiška Oswalda, c. kr. kateheta in gdč. Antonijo Jannochna, c. kr. učiteljico na c. kr. rudniški ljudski šoli v Idriji.

Obrtno-nadaljevalno šolo ustanove v Dolenjem Logatcu

Razširjene šole. C. kr. deželni šolski svet je sklenil, da se razširi enorazrednica v Sori v dvorazrednico, in da se napravi vzporednica na ljudski šoli v Loškem potoku. Trirazrednico v Sromljah in nemško trirazrednico v Brežicah so razširili v štirirazrednici; štirirazrednica v Rajhenburgu je postala petrazrednica, petrazrednico v Sevnici z eno paralelko pa so razširili v šestrazrednico. Trirazrednica v Braslovčah je razširjena v štirirazrednico.

Drobtine.

Klasifikacija na srednjih šolah. V vseučiliški dvorani na Dunaju je predaval ravnatelj Thumser o reformi klasifikacije na srednjih šolah. Postavil je sledeče teze: 1. Učenec naj se izpraša le tolikokrat, kolikorkrat je za profesorja neobhodno potrebno, da si ustanovi svojo sodbo 2. Med semestrom odpadejo naznalila o konferencah. 3. Število konferenc se omeji na dve. 4. Pri redih v izpričevalu in pri klasifikaciji med semestrom je mogoče le objektivno merilo. 5. Vrsta redov ne sme biti preveč obširna, pa tudi ne premala 6. Da se pravično sodi učenca, se sme rabiti tudi red „komaj zadostno“. 7. Se danji red v nravnosti „hvalevredno“ se

spremeni v „vzorno“. Ostali redi ostanejo. Namesto pojma „nravnost“ pride „disciplinarno vedenje“. 8. Rubrika „pridnost“ se zameni v „pazljivost“, za katero veljajo isti redi, kakor doslej za „pridnost“.

Pokojnina s 35 službenimi leti. Finančna uprava je izdelala načrt zakona, vsled katerega bi državni uradniki imeli pravico do cele pokojnine že s 35 službenimi leti. Večji stroški vsled prikrajšanja službene dobe se bodo pokrili s tem, da se zvišajo prispevki uradnikov in bi morali zato državni uradniki, da se jim skrajša službena doba in da se jim všteva v pokojnino tudi aktivitetna doklada, prispevati po 4 do 5 % od svoje

plače. — Mi državnim uradnikom olajšanje njihove službe prav iz srca privoščimo, toda merodajni krogi naj bi pa tudi učiteljstva ne pozabili, ker je učitelj po 35 službenih letih skoro gotovo še bolj potreben počitka kakor pa kak uradnik.

Avstrijska obrtna učilišča. Najnovejši „Verzeichnis der gewerblichen Lehranstalten in Österreich“ podaja natančen pregled avstrijskih obrtnih učilišč. Pri vsakem učnem zavodu so navedeni tudi pogoji za vzprejem na novo vstopivših učencev, učna doba in višina ustanov, ki jih država dovoljuje manj premožnim obiskovalcem teh zavodov. V sledečem povzemamo le kratek pregled teh strokovnih izobraževališč. 1. Obrtni centralni zavodi: Nižje Avstrijsko 6, Češko 1. — 2. Državne obrtne šole in slični zavodi: Češko 1, Moravsko 4, Nižje Avstrijsko in Gališko po 2, po eno imajo Šlesko, Solnograško, Tirolsko, Štajersko, Primorsko in Bukovina. — 3. Stavbarske in umetnorokodelske šole: Tirolsko 2. — 4. Državne rokodelske šole: Češko 3, po eno imajo Tirolsko, Gorenje Avstrijsko in Koroško. — 5. Strokovne šole za posamezne stroke, kakor čipkarstvo, tkalstvo, obdelovanje lesa, kovinsko industrijo itd. Češko 41, Tirolsko 11, Moravsko 10, Primorsko 8, Gališko 4, po tri so na Kranskem, Gorenje Avstrijskem, Koroškem, Šleskem, dve na Nižje Avstrijskem, po ena pa na Solnograškem, Štajerskem, Predarlške min v Bukovini.

Peticija c. kr. vadniških učiteljev V državni zbornici sta stavila poslanca dr. Schreiner in Reichstätter interpelacijo na naučnega ministra, v kateri se zahteva uravnanje službenih razmer c. kr. vadniških učiteljev. Želje vadniških učiteljev so izražene v sledečih točkah: 1.) Zvišanje prve in druge petletnice od 200 na 300 K in tretje do pete od 300 na 500 K. 2.) Po-

dobljeni tretji petletnici naj se vadniški učitelji pomaknejo v IX. in po dobljeni peti petletnici v VIII. plačilni razred ter naj se jim obenem podeli naslov in značaj glavnih učiteljev. 3.) Službena doba in petletnice naj se računajo od datuma sposobnostnega izpita, osobito naj se ušteva službeni čas stalnih vadniških podučiteljev. 4.) Službena doba naj se sniža od 40 do 35 let. 5.) Konferenčne ure naj se uštevajo v tedensko učno dolžnost. 6.) Omo-goči naj se nadaljna izobrazba s počitniškimi tečaji na vseučiliščih in s podeljevanjem potovalnih ustanov. 7. Pri imenovanju glavnih učiteljev in okrajnih šolskih nadzornikov naj se bolj ozira na vadniške učitelje, kakor pa se je doslej.

Pedagoško-katehetski tečaj. „Freie Lehrerstimme“ se zgraža nad tem, ker je bil ta tečaj naznanjen tudi v „Zentralorgan der österreichischen Bürgerschullehrer“. In zakaj se imenovani list nad tem zgraža? Mar zato, ker je bil pedagoški tečaj naznanjen v pedagoškem listu? O, ne; temveč zato, ker je bil tečaj katoliški; kaj tacega pa ne spada v pedagoške liste.

Množina zlata, ki ga približno izkopljejo na svetu na leto, se ceni na 306.584.000 dolarjev. Največ ga izkopljejo Združene države (Alaska, Kolorado in Utah). Srebra pa izkopljejo na leto približno 167,224 243 unc, in sicer največ v Mehiki. J. Z.

Peti kongres za vzgojno deško ročno delo v Avstriji bode dné 12. junija t. l. v Brnu. Pripravljalni odbor je že objavil vabilo k kongresu in k razstavi deških del, ki bo združena s kongresom in bo otvorjena od nedelje, dné 11. junija do, srede 14. junija t. l. Doslej se je določil sledeči spored, ki se pa, ako bo potreba, še lahko kaj spremeni: Nedelja, dné 11. junija 1905, ob 11 uri dopoldne: Slovesna otvoritev raz-

stave deških ročnih del. Popoludne: Ogledovanje razstave in znamenitosti mesta Brna. Ob 7. uri zvečer: Prijateljski sestanek udeležencev kongresa. Póndeljek, dné 12. junija 1905 ob 9. uri popoludne: Letno zborovanje društva za deška ročna dela v Avstriji. Ob 10. uri: Kongres za vzgojno ročno delo. Ob 1. uri popoludne: Skupni obed udeležencev kongresa. Popoludne izlet v bližnjo okolico Brna. — Razstava bo obsegala sledeče oddelke: 1. Dela učencev iz šolskih delarn. 2. Popolni učni načrti. 3. Dela učiteljev. 4. Statistični podatki o deških dalarnah. 5. Orodja i. t. d. 6. Slovestvo o deškem ročnem delu. 7. Vzorne delarne. — Vsi dopisi in vprašanja glede kongresa in razstave so nasloviti na ravnatelja meščanske šole g. Alojzija Naske v Brnu.

Avstrijske srednje šole. V začetku šolskega leta 1904/5 je obiskovalo avstrijske srednje šole sledeče število dijakov:

Kronovina	Gimnazija	Realke
Avstrijsko pod Anižo	10786	7939
Avstrijsko nad Anižo	2059	626
Solnograško	514	337
Štajersko	2941	1257
Koroško	932	347
Kranjsko	1731	743
Primorsko	2343	1890
Tirolsko in Predarlško	3364	786
Češko	16122	14618
Moravsko	8710	8728
Šlesko	1868	1665
Gališko	25395	3804
Bukovina	3365	629
Dalmacija	1500	492
Skupaj:	81630	43861

Učiteljske pripravnice. 48 avstrijskih državnih pripravnic za učitelje obiskuje 8254 gojencev in 19 pripravnic za učiteljice 3176 gojenk.

Visoka škola v Belem gradu se izpremeni v popolno vseučilišče.

Knjiga „Pouk staršem“, ki jo je izdal ljubljanski knezoškof, bo za Hrvate obdelal g. Marko Majhofer, kapelan v Sisku.

Ljudsko šolstvo v Srbiji. Ob koncu šolskega leta 1903/4 je bilo v Srbiji skupno 1263 ljudskih šol, in sicer 1903 deških ter 170 dekliških. V teh šolah je poučevalo 1349 učiteljev in 856 učiteljic. Učencev in učenk je bilo v začetku imenovanega šolskega leta 121.563, dečkov je bilo 94.575, deklic pa 26.988

Katoliška šolska društva francoska. V Orleansu so katoličani ustanovili prvo francosko katoliško šolsko društvo. Francoski katoličani pa nameravajo ustanoviti še več enakih društev.

Lewis Wallace, pisatelj slavnega romana Ben Hur, je umrl v New-Yorku dne 16. februarja t. l v starosti 78 let.

„Prijatelj učiteljstva.“ Ta fraza ne ugaja nemškemu listu „Pädagogische Rundschau“. Zakaj bi ravno učiteljstvo imelo prednost pred drugimi stanovi, da bi imelo „prijatelje“ in še celo „prave prijatelje“, „odkritosrčne prijatelje“ i. t. d. Zakaj bi se pa ne reklo tudi „prijatelj uradništva“, „prijatelj zdravnikov“ i. t. d. Ta fraza izvira le odtod, ker je učiteljstvo preponižno, zlasti nekateri mečejo vedno te fraze na okrog, ter hočejo s tem pokazati, kako hlapčevsko udani so tistim, od katerih pričakujejo kake drobtinice, ako tudi ne za ves učiteljski stan, temveč le za-se. Torej proč s to frazo, ki je poniževalna za učiteljstvo! Kdor bo za učiteljstvo kaj storil, storil bo le svojo dolžnost; učiteljstvo pa mu bo za to vseeno hvaležno, ako ga tudi ne bo imenovalo „prijatelja učiteljstva“.

Domače naloge. F. Schmidt je v listu „Umschau“ priobčil sledeče stavke o domačih nalogah: 1. Dognalo se je, da je kakovost domačih nalog splošno

manj vredna kakor pa kakovost šolskih nalog. 2. Vsakdanje izdelovanje domačih nalog se mora že vsled tega opustiti, ker se je pokazalo, da učenci tako vsakdanje delo le iz navade in prav površno opravljajo. 3. Na mestnih šolah z dopoldanskim in popoldanskim poukom bi morale domače naloge brez pomisleka odpasti; isto velja o zimskih šolah na deželi. 4. Pismene domače računske naloge naj se sploh opuste in iz učnih načrtov izločijo, ker je njihna materijalna kakovost zelo malovredna. 5. Pri domačih spisovnih nalogah naj se učence pouči, naj jih izdelujejo, če le mogoče, tedaj, kedar so sami in jih nihče ne moti. 6. Redke domače naloge naj se naslanjajo neposredno na pouk, slediti morajo dobri pripravi, nato pa se morajo natančno pregledati.

Priznanje. V seji kranjskega društva za varstvo živali dné 22. februarja t. l. se je razpisana nagrada 50 K za najboljši spis o varstvu živali priznala gosp. Jan kotu L i k a r ju, mestnemu učitelju v Ljubljani, za poslani spis: „Ljubite živali!“

Protí nemški pisavi so se začeli oglašati razni nemški šolski listi, med drugimi „Katholische Schulzeitung“ in „Katholische Volksschule“. Vedni napredek zahteva tudi od šole, da vedno napreduje, in zato je delokrog ljudske šole že tako obširen, da je nji odmerjeni čas za vse to delovanje v resnici prekratek. Pouk o higijeni, socialno in alkoholno vprašanje, umetnost in pouk v ročnih delih, o vsem tem in še o marsičem drugem naj se obravnava že v ljudski šoli. Mnogi resni šolniki so vsled tega začeli razmišljati, kje bi se dalo kaj manj potrebnega izpustiti, odstraniti, da bi se dobil potrební čas za bolj važne stvari. In v prvi vrsti so prišli na sicer ne več novo, vendar zelo umestno idejo, naj bi se nemška pisava popolnoma opustila. Vsak

otrok se mora že itak učiti latinice, ker se latinica povsod rabi, bodisi pri učenju tujih jezikov, pri trgovini, zlasti mora vsaka poštna pošiljatev v inozemstvo imeti naslov z latinico pisan itd. Raba nemških pismenk je torej le nekaj luksusa, ki pa zahteva mnogo časa, pa tudi precej denarja. Ako si nemške črke iz šole in seveda tudi iz knjig odpravijo, pridobi se precej časa za druge bolj važne predmete, ker se otrokom ne bo treba učiti dvojnih tiskanih (velikih in malih) in dvojnih pisanih oblik, torej več kot sto različnih znamenj se bo treba otrokom manj zapomniti, kakor pa doslej. Latinica ima pa tudi še to prednost pred nemško pisavo, da je bolj razločna, lažje čitljiva, da je bolj preprosta in skoro gotovo tudi bolj lična, kar se dá sklepati zlasti iz tega, ker se je poslužujejo skoro vsi časniki, ki več ali manj služijo umetnosti. Ako se že nemški časniki s takimi stvarnimi razlogi zavzemajo za odpravo nemških črk iz šole in iz življenja, koliko bolj bomo šele slovenski učitelji zadovoljni, ako bo iz naših ljudskih šol izginila frakturna pisava in bo ostala le latinica, s katero že itak pišemo v našem milem maternem jeziku.

Prvih 5000 kron za „Narodno šolo“ v Št. Jakobu v Rožu na Koroškem. Kdo jih je dal? Št. Jakobčani smo dali 2772·30 kron, ostala Koroška je dala 2047—K, Koroška vkup tedaj 4819·30 K. Amerika je dala 50, Štajerska 48·20, Kranjska 42·50, Primorsko 20—, Moravsko 10— in Srbsko 10— kron. Kaj neki si pripovedujejo navedene številke? Skrivoma si marsikaj šepetajo na uho; o nečem pa se razgovarjajo na glas: „Vidite, kako zelo potrebna je „Narodna šola“ v Šent Jakobu v Rožu. Dasi Št. Jakobčani in Korošci sploh niso premožni, so vendar za „N. šolo“ v treh mesecih žrvovali že 4819 kron. Ali to ni očividni dokaz,

da Korošci smatrajo novo šolo za prepotrebno ladijo rešilko, ki naj jih reši potopa v morji nasilnega ponemčevanja po javnih ljudskih šolah!? — Da, tako je, dragi rojaki! Če se Slovenci na Koroškem hočemo ohraniti, si moramo oskrbeti še več narodnih šol, za sedaj pa — vsled nove železnice — najpotrebnejšo „Nar. šolo“ v Št. Jakobu v Rožu. — A kje so naše moči? Z vsemi svojimi žrtvami pač m.remo pokazati svojo dobro in svojo najboljšo voljo — višje pa ne moremo. Moči naše so kljub najboljše volji preslabe ter bodo — brez izdatne bratske pomoči — omagale — Zato pa z zahvalo za dozrajne podpore združujemo novo prošnjo: bratje Slovenci in sestre Slovenke, ne zapustite nas! — **Vedimo in bodimo uverjeni, da z Šent Jakobsko „Nar. šolo“ zidamo trdnjavo celemu narodu slovenskemu.** Kajti če pade meja, je v nevarnosti tudi sredina Ta zavest naj podvoji našo radodarnost in delavnost! — Prispevke prejema Matej Ražun, župnik, pošta Šent Jakob v Rožu, Koroško. — Fran Kobentar, župan Fran Majer, načelnik šol. sveta, M Ražun, župnik.

Družba svetega Cirila in Metoda v Ljubljani je imela svojo 159. vodstveno sejo dne 22. februarja 1905. Začetek ob 2. uri popoldne. Prvomestnik je obvestil navzoče, da se je naprošen 15. januarja t. l. udeležil shoda pri sv. Jakobu v Rožu na Koroškem. Označil je s cela nenaavadno narodno vnemo tamošnjega ljudstva. Samo od sebe je namreč prišlo na to misel, da pozida tu štirirazredno slovensko šolo in ne odneha od tega svojega trdnega sklepa. Imenom vodstva je

pozdravil na shodu navzoče in jim obljubil družbine požrtvovalnosti za to šolo do najskrajnejših mej — V smislu § 18. družbinih pravil so se vdeležile vodstvene seje kot svetovalke prvomestnice ljubljanskih podružnic. — V njihovi navzočnosti se je natančno premotrilo vse družbino stalo glede kave in se ponavlja glasovalo za to, da se vztraja pri sklepu, storjenem v 155. vodstveni seji z dné 12. oktobra 1904, ki se je tovarnarju, g Ivanu Jebačinu, iz posebne družbine obzirnosti, službeno vročil šele 30. novembra 1904, št. 6.210 — Glasom onega sklepa izza 12. oktobra p. l. se je pretrgala vez med družbo in dosedanjim zaglateljem družbine kave, g. Jebačinom v Ljubljani, vsled širši javnosti že znanih dogodkov. Radi razmer, ki se v tej dolgi dobi do danes niso prav nič oblažile, pač pa izdatno poslabšale — sploh ni več mogoča kaka obnovev pogodbe ali kaka nova pogodba med družbinim vodstvom in med g. Jebačinom. — Nato se je na podlagi vodstvu došlih ponudeb oddala dobava kavinih izdelkov v korist družbe najboljšim ponudnikom. S temi svojimi sklepi se je družba glede kave postavila ob enem na brezprimerno bolje materialno stalo, nego ga je zavzemati mogla do danes. — O končnih družbinih korakih v tej stvari se obvesti vesoljni slovenski narod svoječasno po posebnem naznanilu. — Potem ko se je še sklenilo, da se založi nov družbin „narodni kolek“, je prvomestnik zaključil sejo ob 6. uri zvečer.

Novo nemško društvo. Liberalni in nacionalni Nemci v Avstriji so si osnovali društvo „Freie Schule“, ki mu je namen nasprotovati šol. zahtevam katoličanov.